

УДК 378.147+159.9.072.4

Гуменчук А. – ст. гр. 21 Бд-СО Математика

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДИНАМІКА УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРО МАЙБУТНЮ ПЕДАГОГІЧНУ ПРОФЕСІЮ НА РІЗНИХ КУРСАХ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник: к.пс.н., доцент Бутузова Л.П.

Gumenchuk A.

Zhytomyr Ivan Franko State University

DYNAMICS OF STUDENTS 'PERCEPTIONS ON FUTURE PEDAGOGICAL PROFESSION AT DIFFERENT COURSES OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATION

Supervisor: Butuzova L.

Ключові слова: професіоналізація, причини вибору професії, професійні уявлення.

Keywords: professionalization, reasons for choosing a profession, professional ideas

В ході первинної професіоналізації у закладі вищої освіти студенти часто замислюються про вірність свого професійного вибору та «приміряють» себе у професії. Нас зацікавила динаміка та характер змін таких уявлень студентів протягом здобуття ними першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти. Важливим вбачається і з'ясування ключових чинників формування таких уявлень студентів про майбутню професійну педагогічну діяльність на різних курсах її навчально-професійного опанування. При цьому ми припускали, що уявлення студентів будуть варіювати залежно від отриманого ними досвіду проходження навчальних та виробничих практик під час навчання у закладі вищої освіти. Задля виявлення специфіки трансформації уявлень студентів про їх майбутню професійну діяльність, нами було проведено дослідження на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка. Його респондентами стали студенти 1-4 курсів фізико-математичного факультету, різних педагогічних спеціальностей (014 Середня освіта): «Математика», «Фізика», «Інформатика». Загальна вибірка - 80 осіб (по 20 студентів з кожного курсу). Діагностичний комплекс містив шкали опитувальника професійної спрямованості (Т.Д. Дубовицької), асоціативний експеримент, самооцінку суб'єктивних уявлень про окремі сторони професійної діяльності: емоційний відгук на професію (привабливість, легкість роботи з дітьми); соціальне значення професії (престижність, затребуваність на ринку праці, фінансова забезпеченість, стабільність, умови праці); самореалізаційні можливості (кар'єрне зростання, плани на майбутнє, можливість розвитку); зв'язок з первинною професіоналізацією (легкість оволодіння).

Серед найчастіших причин обрання педагогічної спеціальності студенти вказували особисті мотиви (бюджетне місце, взаємодія з дітьми, спілкування з ними, любов до дітей, творчість професії, гуманність фаху, прагнення допомагати) та наявність мрії стати педагогом. Причому, особисті мотиви значно рідшають у спогадах студентів старших курсів (0-10%), порівняно з початковими уявленнями респондентів (40% та 35% на 1 та 2 курсах). Мотив «дослухатися поради батьків» помітно трансформувалася: серед студентів 4 курсу таких 40%, порівняно з 5% 1 курсу. Це може

опосередковано свідчити про зниження престижності педагогічної професії не лише в очах абітурієнтів, але й їх батьків. Близькість навчального закладу до місця постійного проживання мало впливала на вибір професії, спеціальності та закладу вищої освіти.

Дослідженням було передбачення також вивчення очікувань студентів від майбутньої професії, що опосередковано визначають професійний вибір. Результати засвідчили, що студенти, переважно, очікують успішності, можливості професійного зростання, престижності роботи. Найбажанішою виявилася можливість здобуття професійного досвіду та розвитку своїх здібностей. Найменше сподіваються на можливість працювати у професії без перенавантаження та задля соціального досвіду.

За результатами асоціативного експерименту було з'ясовано, що найчастіше студенти пов'язують свою майбутню професію із такими словами, як: цифри, приклади, відповідальність, активність, червона паста, школа. Найрідше зустрічаються паттерни: жах та стрес, що свідчить про дещо оптимістичні уявлення про майбутню професію. Студентів 1 – 2 курсів найчастіше наводять такі асоціації: вчитель, цифри, рахунок, приклади, оцінки, знання, дисципліна, вірець, що вказує на їх орієнтованість на зміст діяльності, зовнішні характеристики. Це пояснює їх прагнення здобути максимальну кількість академічних знань для майбутньої професійної діяльності, що засвідчує певну орієнтованість на зміст майбутньої діяльності. Але вже на 3-4 курсах студенти частіше асоціюють свою професійну діяльність з іншим семантичним рядом: ввічливість, відповідальність, гармонія, активність, перспективи, повага, робота в задоволення, звіти, червона паста. Це є свідченням їх орієнтації на своє самовідчуття в процесі діяльності, на внутрішні ознаки задоволеності професією, внутрішню психологічну готовність до процесу діяльності.

Неоднорідні тенденції виявилися в уявленнях студентів щодо їх ставлення до різних сторін педагогічної професії (оцінка за 10-бальною шкалою). Суб'єктивний емоційний відгук щодо майбутньої професії в середньому був на рівні 7,3 балів, що відображає позитивне ставлення та уявлення про відносну легкість роботи з учнями. При цьому, зі зростанням року навчання, цей показник дещо знижувався (від 8,2 до 5,4). Соціальне значення професії в середньому оцінене у 6,7 балів, що є вище середнього, але оцінки відповідей мали значну амплітуду коливань на різних курсах, оскільки професія була оцінена як затребувана на ринку праці, стабільна та з постійною заробітною платою, проте ця зарплата не завжди є задовільною, а умови праці для багатьох здавалися неідеальними. Щодо самореалізаційних можливостей професії, то тут студенти вбачають відносно високі перспективи (8,8 середній бал), а зі зростанням року навчання цей показник також зростав. Щодо легкості оволодіння майбутньою професією в ході первинної професіоналізації, то тут уявлення студентів варіювали від високої складності (4,3) до відносно легкої на 2 курсі (7,7) та до помірної важкості на 4 курсі (6,5).

Отже, найбільшу динаміку змін уявлень студентів можна спостерігати на перших і останніх курсах. Це пов'язано з наявністю у студентів-початківців слаборефлексивних учнівських спостережень, не підкріплених досвідом професійної діяльності. Водночас, респонденти старших курсів, спираючись на досвід, здобутий не лише у процесі навчання, але й під час проходження практики у загальноосвітніх школах, як у пасивній, так і активних формах, мають реальніше та оптимістичніше уявлення щодо майбутньої педагогічної професії.